

RESOLUCIÓ DE LA SINDICATURA DE GREUGES

QUEIXA RELATIVA AL DRET A L'ESPAI PÚBLIC (MANTENIMENT DE L'ESPAI PÚBLIC)

ANTECEDENTS

Descripció dels fets objecte de la queixa

En data 31 de gener de 2022, el ciutadà, coordinador pedagògic d'una escola del districte de Sant Martí, va presentar una queixa en aquesta Sindicatura en què exposava el següent:

- L'any 2021, va sol·licitar a l'Ajuntament la instal·lació d'elements naturals i jugables per millorar l'entorn de l'escola i no havia rebut resposta municipal.
- També havia contactat amb la regidoria del districte de Sant Martí per aquesta mateixa petició i la va ampliar, en els mateixos termes, a l'altre edifici de què disposa l'escola, on s'escolaritzen infants de 2 a 5 anys. Tampoc va rebre resposta.

Actuacions fetes

Admesa a tràmit la queixa, la Sindicatura va iniciar la instrucció de l'expedient. Va estudiar els fets i la legislació aplicable, amb la finalitat de valorar si s'havien aplicat els **principis de bona administració** per a la salvaguarda dels drets fonamentals a la ciutat.

Després d'examinar el contingut de la queixa i la documentació aportada per la persona interessada, es va considerar convenient dirigir-se **al districte de Sant Martí** per tal de conèixer les intervencions realitzades en relació amb la queixa presentada.

El dia 2 de febrer de 2022, es va sol·licitar a aquest organisme la informació necessària per a l'estudi de la queixa.

Resposta dels òrgans afectats

El dia 11 de maig de 2022, aquesta Sindicatura va rebre la informació sol·licitada. L'escrit informa de la tramitació donada a la petició formulada pel promotor de la queixa.

CONSIDERACIONS

1. La resposta municipal

Respecte d'aquesta qüestió, el districte informa que ni a la Direcció de Llicències i Espai Públic, ni a la Direcció de Serveis a les Persones i el Territori es tenia coneixement d'aquesta petició i, per aquesta raó, no s'hi havia donat resposta.

Tanmateix, informen que sí que es tenia constància del fet que, el 13 de desembre de 2021, l'escola havia presentat, a través del seu director, la petició de pacificació dels voltants del centre. Aquesta petició es va formular per correu electrònic dirigit a la bústia de la regidoria de Sant Martí.

Des de la regidoria del districte es va informar aquesta Sindicatura que, tot i que no constava cap petició formal, incorporarien aquesta escola al **l·listat de candidats per al programa per a l'any 2023**, ja que les actuacions per al 2022 estaven tancades i amb el projecte executiu en fase d'aprovació. Així mateix, es comprometien a comunicar a la part interessada la incorporació de la seva petició al projecte "Protegim les escoles".

Doncs bé, en la data d'emissió d'aquesta resolució, l'interessat no havia obtingut resposta a la seva petició.

Hem consultat les actuacions previstes per a l'any 2023 a la pàgina web municipal¹, on figuren les actuacions fetes fins a l'any 2022 i les previstes per a l'any 2023, i hem comprovat que l'escola no està inclosa.

Com es comentarà més endavant, els criteris per prioritzar la incorporació dels centres educatius al programa "Protegim les escoles" no corresponen a aquesta Sindicatura. A més, el fet que una escola s'hi incorpori com a candidata no implica necessàriament que s'inclouï en el programa.

Això no obstant, creiem que, si tal com es diu a l'informe de resposta, se n'ha acceptat la incorporació al l·listat de centres candidats, **cal que el districte informi el centre**

---

¹ https://ajuntament.barcelona.cat/ecologiaurbana/sites/default/files/escoles/ProtegimlesEscoles_l·listat.jpg

d'aquesta incorporació i les raons motivades per les quals, finalment, no se l'ha prioritzat.

D'acord amb el **dret a una bona administració**, entenem que el silenci n'és l'antítesi. L'Administració ha d'actuar sempre d'acord amb els principis rectors de la bona administració, la qual cosa implica assumir les preocupacions dels ciutadans a qui serveix. En conseqüència, ha de tractar de respondre les seves inquietuds de la millor manera possible.

2. Els entorns de l'escola

El centre d'ensenyament, al districte de Sant Martí, disposa de dos immobles: l'edifici on s'imparteixen classes d'educació primària, educació secundària obligatòria i batxillerat i el destinat a educació infantil.

El 18 de maig de 2022, aquesta Sindicatura es va posar en contacte amb el promotor de la queixa per saber quin era l'estat actual de la problemàtica exposada. Va respondre que, en la data d'aquesta resolució, no s'havia fet cap actuació.

També va referir que, el mes de setembre de 2022, l'Ajuntament va treure una de les tanques metàl·liques de l'edifici on s'imparteixen classes d'educació primària, educació secundària obligatòria i batxillerat que protegia la zona on se situaven les famílies a les hores d'entrada i sortida de l'escola. Va indicar que ho va plantejar al Consell del districte, però, segons va dir, li van respondre que aquesta tanca es va fer malbé per culpa de les persones estudiants i, per aquesta raó, no la podien tornar a posar.

Aquesta institució té constància que aquest centre educatiu té entrada per un segon carrer. Aquest carrer, pacificat actualment, és de plataforma única i només s'hi pot accedir des del carrer de Mallorca. A l'entrada del carrer hi ha un senyal d'avís d'entrada a zona escolar i un altre que restringeix la circulació on només es permet el pas al veïnat del carrer, així com als serveis.

Al voltant de l'edifici i al llarg del carrer hi ha instal·lades pilones i mobiliari urbà per crear zones d'estada i protegir del trànsit motoritzat tant l'alumnat com els vianants.

D'altra banda, el 16 de gener de 2023 van entrar en funcionament els disset radars de trànsit fix a l'interior de Barcelona, dotze dels quals se situen en entorns escolars, dins del programa "Protegim les escoles" (velocitat màxima permesa 30 km/h).

En el marc de les actuacions de **pacificació del trànsit als entorns escolars**, un d'aquests radars es va instal·lar al carrer de Mallorca, a la zona on es troba el centre escolar referenciat.

Pel que fa a l'edifici destinat a l'educació infantil, es troba en un carrer de 7,7 metres d'amplada, al qual s'accedeix per un carrer menor i que té un aparcament reservat per a residents a la banda contrària de l'escola. A l'entrada del carrer hi ha un **senyal d'avís limitant la velocitat a 15 km/hora**.

Quant al primer centre, aquesta Sindicatura considera que les intervencions fetes fins ara s'ajusten als objectius del projecte de pacificació dels entorns escolars. Tanmateix, considerem que **la tanca metàl·lica s'hauria de substituir per qualsevol altre tipus d'element urbà (pilones o bancs) que faci més difícil que es malmeti per no fer-ne un ús adequat**.

Quant al segon edifici, entenem que les característiques del carrer limiten les intervencions municipals. No obstant això, seria convenient **reforçar la senyalització** tant vertical com horitzontal per anunciar a les persones conductores de vehicles la presència d'una zona escolar.

3. El projecte "Protegim les escoles"

Aquest projecte s'ha pensat per reformar els entorns dels centres educatius i centra les actuacions en el benestar de les persones que els utilitzen i en la seva seguretat.

D'aquesta manera, l'Ajuntament vol fer de les escoles un eix prioritari de totes les actuacions de transformació de l'espai públic per pacificar la ciutat, millorar la qualitat de l'aire, reduir el soroll ambiental, disminuir l'accidentalitat i generar més espais de trobada.

Així doncs, aquestes actuacions tenen per finalitat avançar cap a un nou model urbà en què les escoles siguin punts neuràlgics, amb una atenció especial a l'espai públic. Es tracta de disposar d'un espai públic on l'accés sigui un lloc de trobada, d'un entorn pacificat al trànsit i, per tant, més segur.

D'acord amb el contingut del programa "Protegim les escoles" el procediment consta de tres espais:

- Un **grup d'impuls** format per Model Urbà, Educació, Guàrdia Urbana, Mobilitat i districtes qui, de manera conjunta, selecciona i prioritza les escoles.
- La **taula d'entorns escolars a cada districte**. Es tracta de l'espai de trobada de les comunitats educatives, el districte i els serveis tècnics municipals per fer el seguiment del programa, analitzar els problemes dels entorns escolars i proposar-ne actuacions per a la millora.

- Una **taula de seguiment**. És l'espai de ciutat amb entitats i persones interessades a fer aportacions i el seguiment del programa.

El programa mateix estableix els **critèris per prioritzar** els centres educatius. Són:

1. Escoles de 0 a 12 anys
2. Escoles amb punts complicats de seguretat viària detectats per la Guàrdia Urbana
3. Centres amb més necessitat d'impuls educatiu
4. Escoles demandades pels districtes
5. Escoles amb molta contaminació ambiental

Arran d'una altra queixa, amb el mateix objecte, el 16 de gener de 2023 aquesta Sindicatura va rebre un informe complet sobre la protecció dels entorns escolars al districte de Sant Martí elaborat per la Guàrdia Urbana del districte.

S'informava que, dintre del projecte de millora dels entorns escolars, es va fer una relació de fitxes de les 86 escoles del districte en les quals s'intentava detallar els punts vulnerables principals quant a la seguretat viària de l'alumnat.

Cada centre té assignat en la seva fitxa un número de l'1 al 5, en què l'1 representa la vulnerabilitat més baixa i el 5 la més alta, tenint en compte els criteris següents:

- Característiques de les vies que envolten el centre, especialment pel que fa a densitat de trànsit i velocitat dels vehicles.
- El cicle escolar que es cursa en el centre per poder valorar l'edat de l'alumnat.
- El nombre d'escolars.
- Les característiques dels possibles punts vulnerables quant a seguretat viària.
- L'agrupació o proximitat entre els centres.

La categorització de **l'escola té assignada una prioritat 3**. Amb aquesta mateixa prioritat consten 22 escoles més al districte. Cal dir, però, **que hi ha 23 escoles amb prioritats 4 i 5**.

Tot i això, el districte informa que, sens perjudici del nivell de prioritat assignat a cada centre, la seva **voluntat és assegurar l'entorn de totes les escoles que es troben al seu territori**.

Des d'aquesta Sindicatura volem recordar que, en connexió amb el programa "Protegim les escoles", està el **Pla del joc a l'espai públic amb horitzó 2030**. Aquest pla situa el joc i l'activitat física a l'aire lliure entre les polítiques claus per fer una ciutat més habitable i millorar la vida de la ciutadania. El pla s'estructura en 3 eixos estratègics, té 14 objectius i preveu 63 actuacions.

El primer eix estratègic preveu més espais i millors per jugar a l'entorn urbà. Un dels objectius d'aquest eix és millorar les oportunitats de joc i socialització tant dins com

fora de les escoles, transformant els entorns escolars en places i els patis escolars en recurs comunitari.

Les actuacions previstes per assolir l'objectiu esmentat és dur a terme microintervencions urbanes als entorns escolars perquè esdevinguin places i espais de trobada i vida comunitària amb joc fortuït.

Es tracta d'afavorir la interacció social d'infants i persones adultes a les entrades dels centres educatius, tant de les comunitats escolars com del barri, impulsant progressivament en el conjunt de la ciutat aquestes microintervencions urbanes, com ara guanyar superfície de vorera o xamfrà, mobiliari urbà confortable per a la interacció i possibilitats de joc espontani.

En aquest punt, volem recordar que aquesta Sindicatura ha defensat i defensa el dret a un urbanisme harmoniós i sostenible i a la protecció del medi ambient. Som conscients dels reptes que té la ciutat a l'hora de reduir l'impacte ambiental negatiu, promoure la creació d'espais verds i disposar de carrers amables i inclosius on es prioritzi la salut i el benestar de la ciutadania.

Des del març del 2020, s'han anat fent una sèrie d'intervencions a l'espai públic de Barcelona que, sota la denominació d'*urbanisme tàctic*, han comportat un replantejament dels usos dels espais de la ciutat i una modificació del model urbà que, possiblement, sigui l'avantsala d'un urbanisme nou amb una visió més ecològica que ja s'està implantant en altres ciutats del món.

La Carta europea de salvaguarda dels drets humans a la ciutat reconeix el **dret a la ciutat** en l'article I. Segons aquest dret, la ciutat és un espai col·lectiu que pertany a totes les persones que l'habiten, que tenen dret a trobar-hi les condicions per a la seva realització política, social i ecològica. El reconeixement d'aquest dret obliga les autoritats municipals a fomentar la dignitat i la qualitat de vida de la seva ciutadania.

Pel que fa al tema que ens ocupa, l'article XIX estableix que les autoritats municipals han d'ampliar i protegir els espais verds de la ciutat i garantir una relació harmoniosa entre l'hàbitat, els serveis públics, els equipaments, els espais verds i les estructures destinades als usos col·lectius i, l'article XXI disposa que les **autoritats locals garanteixen l'existència d'espais lúdics de qualitat oberts a tots els infants sense discriminació**.

Cal recordar, a més, que el **dret a la ciutat** està reconegut explícitament en la Resolució 71/256, de 23 de desembre de 2016, de les Nacions Unides, que recull la Declaració de Quito sobre ciutats i assentaments humans sostenibles per a tothom, coneguda com la Nova Agenda Urbana. Entre altres compromisos, el document estableix els següents:

- Reorientar la manera de planificar, finançar, desenvolupar, administrar i gestionar les ciutats i els assentaments humans, i reconèixer que el desenvolupament urbà i territorial sostenible és un element indispensable per assolir el desenvolupament sostenible i la prosperitat per a tothom.
- Adoptar enfocaments de desenvolupament urbà i territorial sostenibles i integrats, centrats en les persones i que tinguin en compte l'edat i el gènere.
- No només promoure, sinó fer realitat el desenvolupament urbà sostenible.

El dret a la ciutat té una naturalesa complexa, perquè inclou la gran amalgama de drets humans reconeguts internacionalment, que en l'àmbit local es concreten en la vida quotidiana de les persones. El fet de constituir un "dret a tenir drets" a la ciutat provoca que la normativa que el materialitza es trobi en lleis diferents.

En relació amb l'urbanisme sostenible, l'article 1.b) del Reial decret legislatiu 7/2015, de 30 d'octubre, pel qual s'aprova el text refós de la Llei del sòl i rehabilitació urbana fa menció a la interconnexió entre el "desenvolupament sostenible, competitiu i eficient del medi urbà" i "la regeneració i renovació dels teixits urbans existents, quan siguin necessàries per assegurar als ciutadans una adequada qualitat de vida [...]".

En l'àmbit local, la Carta de ciutadania - Carta de drets i deures de Barcelona reconeix el dret de les persones a trobar-hi les condicions socials, econòmiques, polítiques, culturals, ambientals i d'accessibilitat universal per viure-hi dignament (article 4).

En conseqüència, el dret a la ciutat implica entendre-la no només des del marc geogràfic i d'ordenació del territori, sinó com a espai col·lectiu on les administracions han de garantir els **drets humans de proximitat**, entre els quals hi ha el dret a un **medi ambient sa**. I, com es desprèn de la normativa vigent, la qualitat de vida a la ciutat està estretament lligada a drets com a mobilitat sostenible, l'urbanisme harmoniós i la salut.

El districte informa que el programa "Protegim les escoles" no disposa de dotació econòmica per poder millorar tots els entorns de Barcelona. Cada any, el districte, Mobilitat i la Guàrdia Urbana valoren les peticions dels centres per tal de prioritzar aquelles escoles on les condicions ho aconsellin.

Aquesta Sindicatura és conscient que les limitacions pressupostàries poden endarrerir o dificultar el finançament de les actuacions esmentades més amunt. Per aquesta raó, creiem important destacar que l'objectiu del programa "Protegim les escoles" s'ha anat materialitzant de manera progressiva: abans de l'any 2020 es van dur a terme 25 actuacions, que s'han incrementat de manera gradual cada any. En total, **l'any 2023 s'hauran protegit 217 escoles.**

El consistori informa que està previst que, de manera progressiva, totes les escoles de Barcelona disposin de les millores que aquest pla incorpora.

El **principi de bona administració i d'eficàcia** dels serveis públics està recollit en el dret de la Unió Europea (article 41 de la Carta de drets fonamentals), en els articles 9.3 i 103 de la Constitució espanyola, i en l'article 3 de la Llei 40/2015, d'1 d'octubre, del règim jurídic del sector públic administratiu comú. Aquest dret implica disposar d'una Administració que presti el màxim nombre de serveis amb els millors estàndards de qualitat, respectant els drets i els interessos legítims de la ciutadania, i capaç de resoldre els problemes de les persones d'una manera àgil i eficaç.

Així mateix, la Carta europea de salvaguarda dels drets humans a la ciutat, aprovada l'any 2000, esmenta, en l'article XXIII, quan es refereix a l'eficàcia dels serveis públics com a indicatiu d'una bona administració, que les autoritats locals han de garantir l'eficàcia dels serveis públics i la seva adaptació a les necessitats de les persones usuàries.

DECISIÓ

D'acord amb el que disposen l'article 143 de la Carta municipal de Barcelona i el reglament que regula la Sindicatura de Greuges de Barcelona, aquesta institució té com a missió valorar si s'ha produït un greuge. Considerats els fets i les normes aplicables, **conclou que, en aquest cas, l'actuació del districte de Sant Martí compleix els objectius del programa "Protegim les escoles"**.

Això no obstant, aquesta Sindicatura emet la decisió següent:

- **Recomanar al districte de Sant Martí** que doni una resposta motivada a la petició formulada pel centre educatiu i expliqui les raons per les quals no se l'ha prioritzada en el programa.
- **Recomanar al districte de Sant Martí** que reposi o substitueixi la tanca metàl·lica situada a l'entrada del centre escolar esmentat.
- **Recomanar al districte de Sant Martí** que s'adoptin les mesures escaients per millorar la seguretat viària de l'alumnat del segon edifici del centre escolar.

Aquesta resolució es comunicarà a l'òrgan municipal competent, se'n donarà compte al Plenari del Consell Municipal en l'informe anual reglamentari i s'informarà la persona interessada del seu contingut.